

Bu yazıda iki çift üzerinde duracağım. Birisinde kadın, diğerinde erkek ön plandadır. İlkinde kadın çok tanındığı için bir dönem birlikte yaşadığı ve daha sonra da ilişkisinin hiç kopmadığı adam da tanınır olmuştur. İkincisinde ise durum tersidir.

İlkinde kadın Rosa Luxemburg'dur, adam ise Polonya sosyalist hareketinde tanınan –ve bunun dışında da bilinmeyen- Leo Jochims'tir.

Rosa ile Leo'nun birlikteliği erken yaşlarda başlar. İkisi de Polonyalıdır. Leo kendisine kalan yüklüce mirası Rosa'nın İsviçre'de doktora yapabilmesi için harcar. 20. yüzyılın başlarında kadınlar Polonya ve Almanya'da doktora yapamamaktadır.

1919'de ikisi de kısa aralıklarla öldürülür.

İkinci örnek çok enteresandır.

Erkek Dostoyevski'dir, kadın ise ikinci eşi ve ondan dört çocuğu olan –ikisi ölecektir- Anna Grigorievna'dır.

Çarlık Rusya'sında binlerce Anna vardır ama bu Anna farklıdır. Dostoyevski'nin bir romanını stenografiyle kağıda geçirirken tanışır ve ardından evlenirler. Anna günlük tutar ve Dostoyevski'nin hayatıyla ilgili ayrıntılar yazarın ölümünden sonra düzenlenerek bastırılan bu Günlük aracılığıyla biliniyor olacaktır.

Anna eğitilmiş ve becerikli bir kadındır. Kumar düşkünü olan Dostoyevski sürekli ekonomik sorun yaşar. Anna'nın para edebilecek eşyalarına kadar her şeylerini satmak zorunda kalırlar. Anna onun işlerini düzenler, gerektiğinde yazarlık haklarını savunur, seyahatlerde genellikle

birliktedirler. Dostoyevski **Suç ve Ceza**, **Budala**, **Karamazof Kardeşler** gibi büyük yapıtlarını –özellikle son ikisini- Anna ile birlikte yaşarken yazar.

Anna edebiyat tarihinde yer edinir çünkü büyük bir öngörüyle Günlük tutmuş ve daha sonra yayınlamıştır.

Bilmek mümkün değil ama bana Anna daha ilk günlerde Dostoyevski'nin büyük bir yazar olacağını anlamıştı gibime gelir. Tanıştıklarında Dostoyevski Rus edebiyat dünyasında bilinmeyen biri değildi ama pek tanınmamıştı.

İkinci örnek özellikle önemlidir çünkü Anna sonuçta ev kadınıdır. İyi eğitim görmüş olmakla birlikte edebiyat dünyasında yeri yoktur.

E.H. Carr'ın **Dostoyevski** adlı inceleme kitabında yazar sadece Anna'nın sevgisinden söz etmektedir. Burası açık olmakla birlikte bana Anna daha başlangıçta Dostoyevski'nin geleceğini sezmiş gibi geldi.

Dostoyevski en sevdiğim yazardır ve benim için dünya edebiyatının en büyük romanı da **Suç ve Ceza**'dir.

19. yüzyılın ikinci yarısında Rusya'da çıkan edebiyat dergileri, yazarlara ödenen yüksek telif ücretleri, 3000 ilk baskısı yapılan kitaplar...

Marksistlerin Rus yazarlarından Tolstoy'u yüceltip Dostoyevski'ye önem vermemeleri bu insanların edebiyat anlayışının sınırlarını da gösterir. Dostoyevski kendine özgü bir Hıristiyanlığı savunur ve bu durum O'nun edebiyat dehası özelliğini gölgelemez.

Çar'a suikast hazırladığı suçlamasıyla idamdan zor kurtulan, Sibiry'a da sürgüne giden, öldüğünde ise Çar'ın cenazesine katıldığı Dostoyevski...

Demek ki arlık var ama edebiyata da böylesine önem veriliyormuş...